

× روایت نزدیک

با تضعیف صدام خشونت‌ها در عراق به اوج رسید. خشونت‌ها که ممکن بود دامن مردم عادی و حتی اعضای دولت را بگیرد. در ابتدای مطلب به کشتن وزیر بهداشت در جلسه‌ی دولت اشاره کردیم. در این زمان در مورد مردم عادی نیز اوضاع وحشتناک‌تر شد. به تعبیر کاکلین هر قدر شکنجه نهادینه‌تر و نظام‌مندتر و گسترده‌تر می‌شد، مقامات امنیتی صدام در انتخاب قربانیانشان دقت کمتری می‌کردند. در گزارش دیگری که «عفو بین‌الملل» ارائه کرده می‌خوانیم که یک مادر عراقی در سپتامبر ۱۹۸۲ برای گرفتن جنازه‌ی پسرش به غسلخانه‌ی بغداد می‌رود. این پسر دسامبر ۱۹۸۱ دستگیر و بدون هیچ اتهام یا دادگاهی زندانی شده بود. خانواده‌ی او نیز کاملاً از محل بازداشتش بی‌اطلاع نگه داشته شده بودند. مأموران رژیم سرانجام به مادر پسر اطلاع می‌دهند که برای گرفتن جنازه‌ی پسرش به غسلخانه‌ی بغداد مراجعه کند. وقتی مادر وارد غسلخانه می‌شود، آن‌چه را می‌بیند نمی‌تواند باور کند؛ «نگاهی به اطرافم کردم و نه جنازه را کنار جنازه‌ی پسر دیدم که کف زمین دراز بودند... اما جنازه‌ی پسرم به شکل صندلی بود، نه حالت خوابیده داشت نه حالت دراز کشیده. سرپایش خونی و بدنش ساییده شده و پر از زخم بود. نگاهی به دیگر جنازه‌ها کردم... همه‌ی آن‌ها سوزانده شده بودند... نمی‌دانم با چه چیزی آن‌ها را سوزانده بودند. روی سر و صورت و ران‌های یکی از جنازه‌ها جای اتوی داغ دیده می‌شد.»

نشان یادبود نیروی هوایی عراق با تصویر صدام.

① تصویری از عملیات بیت‌المقدس. بسیاری از رزمنده‌های ایرانی شباهتی به شمایل نظامیان حرفه‌ای نداشتند و شبیه زندگی‌شان در پشت جبهه بودند.

گذشت. صدام به شدت در داخل و خارج عراق متهم به جنگ‌طلبی بود و تمام مسئولیت کشتار و ویرانی این دو سال به عهده‌ی او بود. او به ناگاه لحنی شدیداً صلح‌طلبانه به خود گرفت که در حال التماس به ایرانی‌ها برای پایان دادن به جنگ است. برکناری صدام از شروط ایرانی‌ها برای اندیشیدن به پایان جنگ بود و صدام برای آن که بگوید مشکل ایرانی‌ها او نیست و ایرانی‌ها پایان جنگ را نمی‌خواهند از مقامات دیگر عراقی در رده‌های بالای حزب بعث خواست «که به صورت جداگانه و مستقل از رژیم ایران درخواست آتش‌بس کنند و از آن جایی که جواب منفی ایرانی‌ها قطعی بود، صدام می‌توانست به همه ثابت کند که ایرانی‌ها نه فقط با او بلکه با کلیت حکومت عراق مشکل دارند و حتی اگر خود او هم از ریاست‌جمهوری استعفا کند، ایرانی‌ها حاضر به خاتمه‌ی جنگ نخواهند بود.» صدام سال‌ها بعد، هنگامی که اسیر آمریکایی‌ها شد و در اولین بازجویی‌های دوران زندان به این موضوع پرداخت که اگر آیت‌الله خمینی پس از آزادی خرمشهر پشت مرزها متوقف می‌ماند و وارد خاک عراق نمی‌شد، «افکار عمومی اکثریت عراقی‌ها را به خودش جلب می‌کرد... ولی با تغییر جهت، هدف واقعی خود را نشان داد و گفت هدفش رسیدن به کربلاست و نه مرز.»

جزو رازهای مملکتی محسوب می‌شد و بیان هر نوع اطلاعاتی به یک دیپلمات و ژورنالیست خارجی می‌توانست جرمی در حد خیانت به کشور محسوب شود.» او در ادامه نوشته است در مواردی هم «که نیروهای امنیتی به هر دلیلی نمی‌توانستند مخالفان سیاسی رژیم را دادگاهی و اعدام کنند، آن‌ها را مسموم می‌کردند. مسموم کردن مخالفان سیاسی با ماده‌ی سمی تالیوم، بیش از هر روش مرگبار دیگری نزد نیروهای امنیتی عراق محبوبیت داشت. دلیل محبوبیت تالیوم این بود که نه رنگ و بو داشت و نه طعم. شماری از گزارش‌ها حکایت از آن دارد که در عراق از ۱۹۸۰ به بعد تعداد قابل توجهی از فعالان سیاسی به دلیل مسمومیت با تالیوم کشته شده‌اند.» صدام با شکست‌های پی‌درپی در موقعیت بسیار سختی قرار گرفته بود. او برای رهایی از این محاصره به یک مانور تبلیغاتی نیز نیاز داشت.

× صدام در لباس صلح

یکی از دغدغه‌های مهم امام خمینی در مخالفت اولیه با ورود به خاک عراق پس از فتح خرمشهر این بود که دستگاه‌های تبلیغاتی چهره‌ای متجاوز از ایران ترسیم خواهند کرد و بار جنگ را به دوش ایرانی‌ها خواهند

× منابع

- Kevin M. Woods, David D. Palkki and Mark E. Stout. (2011). **THE SADDAM TAPES: the inner workings of a tyrant's regime** (p. 126, 133). Cambridge University Press.
- Transcript of a Meeting between Saddam and His Commanders Regarding the **Iran-Iraq War**, Conflict Record Research Center.
- Conflict Records Research Center, "**Transcript of a Meeting between Saddam and His Commanders Regarding the Iran-Iraq War**"
- 1982, April 12; **The Guardian**
- 1980, October 30; **The Boston Globe**
- **صدام، از ظهور تا سقوطش**. کان کاکلین، ترجمه‌ی بیژن اشتری، ۱۴۰۰، ثالث.
- **زیر پوست جنگ**. صلاح عمرالملی، حامد علوان الجبوری، نزار عبدالکریم خزرجی، گردآوری و ترجمه‌ی وحید خضاب، ۱۳۹۶، نشر نازگل.
- **هویزه آخرین گام‌های اشغال‌گر، روز شمار جنگ ایران و عراق**، ج ۱۱، علی‌رضا لطف‌الله‌زادگان، ۱۳۹۱، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.
- **جنگ به روایت مطبوعات جهان**، ج ۷، مرکز ملی اسناد دفاع مقدس.
- **جنگ ایران و عراق پیامدهای سیاسی تحلیل نظامی**، رالف کینگ و افرام کارش، ترجمه‌ی سید سعادت حسینی دمایی، ۱۳۹۰، مرکز اسناد دفاع مقدس.
- **جنگ صدام**، وودز، کوین، ترجمه‌ی داود علمایی کوپایی، ۱۳۹۰، مرز و بوم.
- **سستی با صلح**، شورای عالی دفاع جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۶.
- **بازجویی از صدام**، جان نیکسون، ترجمه‌ی هوشنگ جیرانی، ۱۳۹۶، کتاب پارسه.